

10. Кішак В. В. Розвиток малого та середнього підприємництва: досвід Польщі, Угорщини, Чехії. *Актуальні проблеми економіки*. 2019. № 5. С. 26-33.

11. Проблеми державного регулювання діяльності малих підприємств: *Наук.-метод. посіб.* / Т.В. Березянка, О.В. Ваганова, Р.В. Руднік / За ред. Березянка Т.В. – К.: ІПДО НУХТ, 2012. 120 с.

Яценко В.М.,

д-р екон. наук, професор кафедри обліку і оподаткування
Миколаївський національний аграрний університет
м. Миколаїв

МЕТОДИЧНІ АСПЕКТИ АНАЛІЗУ ФІНАНСОВОГО СТАНУ ПІДПРИЄМСТВА

В сучасних умовах господарювання керівнику підприємства необхідно вирішувати велику кількість оперативних і тактичних завдань, пов'язаних з розміщенням ресурсів, випуском продукції. Основним інструментом управління є економічний аналіз, за допомогою якого можна об'єктивно оцінити внутрішні і зовнішні відносини об'єкта, що аналізують: охарактеризувати його платоспроможність, ефективність і прибутковість діяльності, перспективи розвитку, а потім по його результатах прийняти обґрунтовані рішення.

Програма проведення аналізу на підприємствах залежить від обсягу аналітичного дослідження, його глибини та складності, також зумовлена масштабами підприємства, наявністю коштів для аналізу, рівнем кваліфікації аналітиків, технічною базою та програмним забезпеченням аналізу. Пропонуємо наступні етапи аналітичної роботи на підприємстві (рис. 1).

На наш погляд, складати програму проведення аналізу на підприємстві необхідно відповідно до поставлених перед ним завдань (цілей). Вірно визначені пріоритети – це складова частина успіху.

Дослідження методів аналізу фінансового стану підприємства за даними фінансової звітності, дозволило визначити певну однаковість науковців в розгляді цього питання у фахових джерелах. Ними пропонуються застосовувати наступні методи:

- вертикального аналізу, тобто аналізу структури звіту про фінансовий стан (баланс), визначення питомої ваги окремих статей у валюті балансу;

- горизонтального аналізу (у тому числі - трендового аналізу), а саме аналізу динаміки статей балансу за певний період часу, визначення

абсолютних і відносних показників змін за статтями звітної форми та визначення тенденцій розвитку в часі (тренду) показників звітності;
- коефіцієнтного аналізу, тобто визначення взаємозв'язків між показниками на основі розрахунку відношень між статтями балансу та/ або іншими абсолютними показниками, які розкриваються у фінансовій звітності.

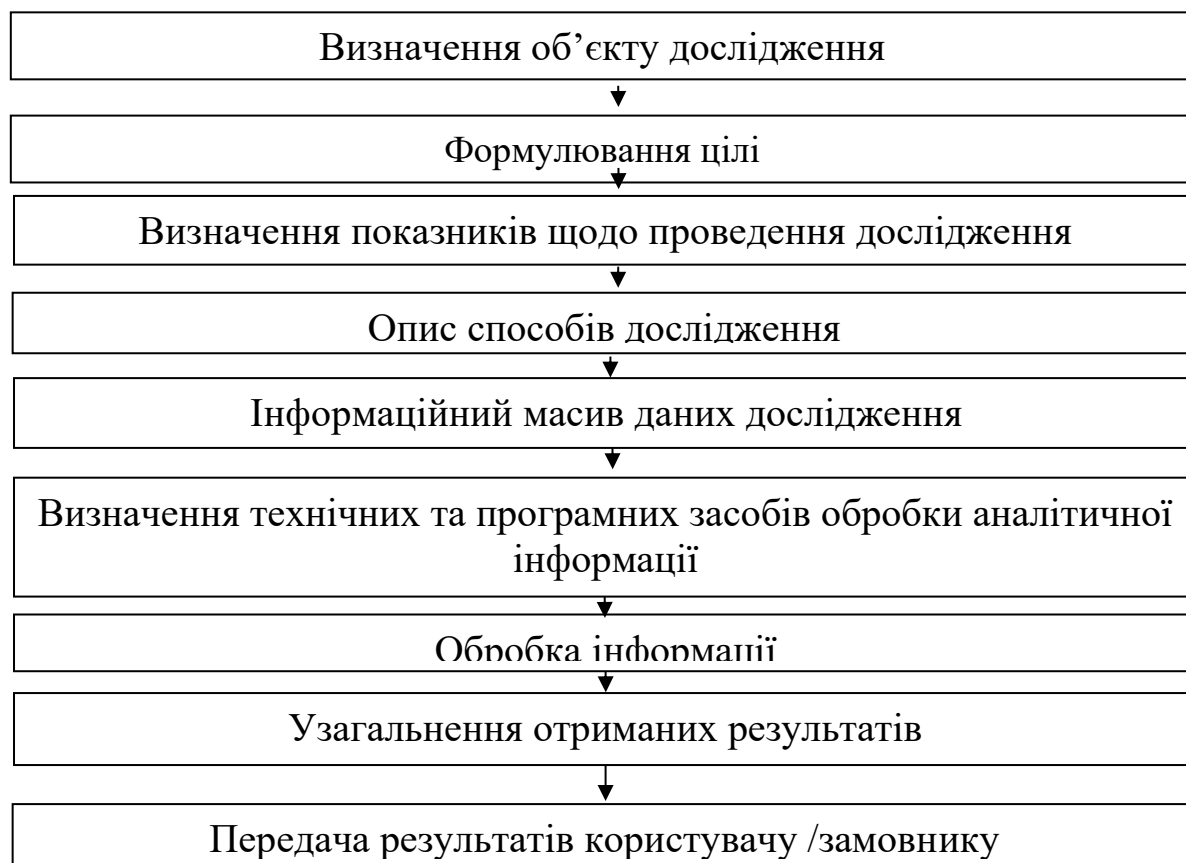

Рисунок 1 - Етапи організації аналітичної роботи на підприємстві

Можна зазначити, що методи фінансового аналізу – це система науково-методичного інструментарію для визначення фінансового стану підприємства. Виділяють такі основні методи оцінки фінансового стану: коефіцієнтний; комплексний; інтегральний; беззбитковий; рівноважний. Найбільш розповсюдженим є коефіцієнтний аналіз. Саме коефіцієнти є складовою в усіх інших перелічених методиках.

Ефективне управління фінансовим станом підприємства, залежить від доцільності використання того чи іншого методу оцінки фінансового стану, його адаптації до сучасних умов розвитку, а також вимог, висунутих з боку зовнішніх суб'єктів економічного середовища. Незважаючи на те, що теоретичні та методичні засади оцінки фінансового стану підприємства і трактування його сутності зафіксовано у нормативних актах відповідних міністерств (відомств) та досить широко розглянуті в працях вчених, деякі питання потребують подальшого дослідження.

Серед діючих в Україні нормативних актів, які пропонують методики оцінки фінансового стану підприємств, що можуть бути використані як юридичною особою так і зовнішніми користувачами, на увагу заслуговують такі:

—Методика проведення поглибленого аналізу фінансово-господарського стану неплатоспроможних підприємств та організацій, затверджена Наказом Агентства з питань запобігання банкрутству підприємств та організацій від 27 червня 1997 р. № 81 ;

—Методичні рекомендації щодо виявлення ознак неплатоспроможності підприємства та ознак дій з приховування банкрутства, фіктивного банкрутства чи доведення до банкрутства, затверджені наказом Міністерства економіки України від 19 січня 2006 р. № 14 (у редакції від 26 жовтня 2010 р. № 1361);

—Методика аналізу фінансово-господарської діяльності підприємств державного сектору економіки, затверджена Наказом Міністерства фінансів України від 14 лютого 2006 р. № 170;

—Методичні рекомендації щодо підготовки аудиторського висновку при перевірці відкритих акціонерних товариств та підприємств – емітентів облігацій (крім комерційних банків), схвалені Аудиторською палатою України (протокол засідання Аудиторської палати України від 23 лютого 2001 р. № 99);

—Положення про визначення банками України розміру кредитного ризику за активними банківськими операціями (Постанова Правління Національного банку України від 30 червня 2016 р. № 351);

—Наказ «Про затвердження Положення про порядок здійснення аналізу фінансового стану підприємств, що підлягають приватизації» від 26.01.2001 р. № 49/121 (із змінами, внесеними згідно з Наказом Міністерства фінансів N 2/23(z0188-13) від 04.01.2013 р.);

З шести досліджених методик лише Положення про визначення банками України розміру кредитного ризику має прив'язку до сучасних форм фінансової звітності підприємства.

В результаті дослідження методик, виявлено, що більшість рекомендацій розрізняють три показники ліквідності: коефіцієнт покриття, коефіцієнт швидкої ліквідності та коефіцієнт абсолютної ліквідності. Але існують і розбіжності, які є майже у кожній з наведених методик.

Важливим етапом при оцінці фінансового стану підприємства є аналіз показників платоспроможності та фінансової стійкості. Кількість показників, що входять у дану групу, в різних методиках різна. Але сутність аналізу даних показників полягає у оцінці наявності власного капіталу для забезпечення фінансової незалежності суб'єкту господарювання від зовнішнього середовища.

Найбільша кількість методик, діючих в Україні, пропонують розраховувати коефіцієнт автономії. Він показує яку частку у загальному капіталі, займає власний капітал. Розраховується, як відношення власного капіталу до загальної суми капіталу підприємства(підсумок балансу). Дана назва і формула розрахунку відображена у чотирьох з шести методичних рекомендаціях.

За результатами вищевикладеного дослідження, можна зробити наступні висновки:

1. В сучасних умовах фінансовий стан підприємства потрапляє у спектр тих питань, що цікавлять не лише менеджерів підприємства, а й інших суб'єктів господарювання – так званих зовнішніх користувачів фінансової звітності. Саме тому, оцінка фінансового стану потребує системного підходу та вірної організації аналітичного процесу.

2. У ринкових умовах існує необхідність розробки методики фінансового аналізу підприємства, яка б давала можливість здійснення загальної оцінки динаміки та структури статей діючої в Україні фінансової звітності, методику фінансового аналізу з оптимальним переліком показників, яка дасть можливість створення автоматизованої бази даних агрегованих показників, в розрізі окремих регіонів, видів економічної діяльності, форм власності тощо.

3. Існуючі методичні рекомендації, затверджені на державному рівні, щодо проведення фінансового аналізу підприємства є неспівставні між собою, це в свою чергу ставить перед аналітиком (аудитором) проблему вибору необхідної методики, а проведення даного аналізу на двох підприємствах за різними методичними рекомендаціями унеможлиблює процес співставлення отриманих результатів. Тому що ряд показників маючи однакову назву за різними методиками передбачають різний порядок їх розрахунку. Або ж навпаки, однакові за змістом показники мають різну інтерпретацію своєї назви.

Отже, дана проблема потребує свого врегулювання на законодавчому рівні.

Список використаних джерел

1. Методика проведення поглибленого аналізу фінансово-господарського стану неплатоспроможних підприємств та організацій, затверджена Наказом Агентства з питань запобігання банкрутству підприємств та організацій від 27.06.1997 р. № 81. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0288-97/page>.

2. Методичні рекомендації щодо виявлення ознак неплатоспроможності підприємства та ознак дій з приховування банкрутства, фіктивного банкрутства чи доведення до банкрутства, затвердженими наказом Міністерства економіки України від 19.01.2006 року № 14 (у редакції наказу Міністерства економіки України від

26.10.2010 року № 1361). URL:
<http://zakon3.rada.gov.ua/rada/show/v0014665-06>.

3. Методика аналізу фінансово-господарської діяльності підприємств державного сектору економіки // Наказ Міністерства фінансів України 14.02.2006 N 170. URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/z0332-06>.

4. Методичні рекомендації щодо підготовки аудиторського висновку при перевірці відкритих акціонерних товариств та підприємств – емітентів облігацій (крім комерційних банків), схвалені Аудиторською палатою України (протокол засідання Аудиторської палати України від 23.02.2001 р. № 99. URL: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/FIN2640.html
http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/FIN2640.html.

5. Положення про визначення банками України розміру кредитного ризику за активними банківськими операціями / Постанова Правління Національного банку України від 30.06.2016 р. № 351. URL: <https://www.bank.gov.ua/document/download?docId=33378802>.